

2. Матузов Н.И., Малько А.В. Правовые режимы: Вопросы теории и практики / Н.И. Матузов, А.В. Малько // Правоведение. — 1996. — № 1. — С. 16-29.
3. Руднева О.М., Ярмиш О.Н. Правова політика України: стан, проблеми концептуалізації та підвищення ефективності / О.М. Руднева, О.Н. Ярмиш // Правова політика України: концептуальні засади та механізми формування: зб. матеріалів наук.-практ. конф. (Київ, 5 грудня, 2012 р.) / за ред. О.М. Рудневої, д.ю.н., проф. — К.: НІСД, 2013, — 160 с.

СКУРІХІН С. М.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри загальнотеоретичної юриспруденції,
кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ЇХ СТАТУСНА ПРАВОВА КУЛЬТУРА

Всі численні зв'язки між правом і особою в юриспруденції характеризуються за допомогою правового статусу, в якому відбито всі основні сторони юридичного буття індивіда. За допомогою цієї категорії встановлюються стандарти можливої і необхідної поведінки, що забезпечують нормальну життєдіяльність соціуму.

Правовий статус військовослужбовців це один із спеціальних правових статусів, серцевину якого становлять їх права, свободи й обов'язки, конкретизовані й доповнені нормами військового законодавства. Вони визначаються з урахуванням необхідності чіткого та безумовного виконання військовослужбовцями своїх професійних обов'язків з метою забезпечення оборони України, захисту її суверенітету, територіальної цілісності, недоторканності, забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону.

Обов'язки військовослужбовців є одним із центральних елементів їх правового статусу. До обов'язків належать також заборони, які вказують на ті дії, які військовослужбовцям робити забороняється. Передусім, необхідно зазначити, що захист Вітчизни, її незалежності й цілісності є обов'язком кожного громадянина України [1]. Виконуючи цей обов'язок, громадяни України проходять військову службу, яка є «державною службою особливого характеру, яка полягає у професійній діяльності придатних до неї за станом здоров'я і віком» [2] осіб. У зв'язку із цим на військовослужбовців покладаються додаткові обов'язки, передбачені спеціальним військовим законодавством (статутами, настановами, наказами тощо).

Права і свободи військовослужбовців мають ряд специфічних особливостей. Ці особливості виражаються, передусім, у певних обмеженнях і становлять специфіку правового статусу військовослужбовців Збройних Сил України. Серед обмежень прав і свобод військовослужбовців можна виокремити: обмеження політичної діяльності [3; 4]; обмеження щодо реалізації права на свободу світогляду і віросповідання [3]; обмеження у свободі пересування, вільному виборі місця проживання та праві вільно залишати територію України [4]; обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності крім викладацької, наукової і творчої, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту [5] тощо.

Військово-службові відносини, накладаючи на військовослужбовців специфічні обов'язки і припускаючи обмеження їх прав і свобод, передбачають певні пільги і компенсації, а також юридичні гарантії.

Пільги і компенсації спрямовані на збалансування прав і обов'язків військовослужбовців. Це співвідноситься з тією обставиною, що через службовий стан військовослужбовців здійснення громадянських прав, що належать їм, є утрудненим або фактично неможливим. Пільги і компенсації вносять корективи до системи прав військовослужбовців, підкреслюють специфіку їх правового статусу. Вони встановлюються законами України і торкаються різних сфер життя і діяльності військовослужбовців. Наприклад, пільги щодо матеріального (грошового, продовольчого, речового) забезпечення, забезпечення житлом, медичного забезпечення; пільги щодо освіти; компенсації, пов'язані із втратою працездатності, смертю військовослужбовця тощо [3].

Серед юридичних гарантій прав і свобод слід розрізняти умови, які забезпечують їх правомірну реалізацію (гарантії реалізації прав) й умови їх захисту (гарантії захисту прав). Юридичні засоби правомірного використання військовослужбовцями своїх прав і свобод націлені на створення оптимальних умов їх реалізації. Потреба ж у захисті права виникає у разі його порушення, виникнення перешкод на шляху його використання тощо. До числа юридичних засобів захисту прав і свобод військовослужбовців належать заходи, спрямовані на виявлення фактів правопорушень, заходи захисту, заходи юридичної відповідальності, процесуальні форми правоохоронної діяльності.

Правовий статус військовослужбовців Збройних Сил України безпосередньо пов'язаний із їхньою правовою культурою. Нормативно закріплені права, свободи й обов'язки рядового, сержантського і офіцерського складу сприяють формуванню окремої корпоративної організації в суспільстві, відображають специфіку правової культури військовослужбовців. Виходячи із цього, правову культуру військовослужбовців Збройних Сил України можна визначити не просто як правову субкультуру стійкої соціальної групи, а як статусну правову культуру. Цей різновид правової культури характеризується особливостями правового статусу її носіїв. Статусна правова культура військовослужбовця

є станом правового розвитку військовослужбовця, вираженим у рівні знань та розуміння ним своїх статусних прав і обов'язків, а також у його правовій поведінці.

Введення цієї категорії є доцільним для позначення правової культури тих суб'єктів, які мають спеціальні (родові) статусні характеристики. При цьому статусну правову культуру не слід розуміти виключно як один із різновидів класифікації правової культури за суб'єктом (носієм). Статусна правова культура має більш складну структуру, розкриваючи правокультурні особливості суб'єктів, як на горизонтальному, так і на вертикальному рівні. Горизонтальний рівень припускає розгляд правової культури в залежності від носія. У такому ракурсі розглядається правова культура соціальної групи й окремих індивідів, що входять до цієї групи, об'єднаних спільністю прав, свобод і обов'язків. Відмітні особливості слід розглядати і по вертикалі, тобто залежно від рівня і глибини пізнання правових явищ, а також з позиції оволодіння ними. Особливістю статусної правової культури, при цьому, буде підвищений рівень знань про правові явища що пов'язані з реалізацією статусних прав, свобод та обов'язків. Як правило, це правова культура колективу працівників, члени якого є носіями певних статусних характеристик. Від неї залежить службова дисципліна, правомірність поведінки на тій ділянці роботи, де здійснюється їх діяльність.

Виокремлюючи статусну правову культуру військовослужбовців Збройних Сил України, слід зазначити, що в її основі лежать єдині й специфічні цілі, завдання і функції інституту, який вони представляють, загальне нормативне регулювання їх прав, свобод і обов'язків.

Список використаної літератури:

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
2. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25 березня 1992 р., з подальшими доповненнями та змінами // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 27. — Ст. 385.
3. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 20 грудня 1991 р., з подальшими доповненнями та змінами // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 15. — Ст. 190
4. Про Збройні Сили України : Закон України від 06 грудня 1991 р., з подальшими доповненнями та змінами // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 9. — Ст. 108.
5. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2014. — № 49. — Ст. 2056.